

Till Ålands lagting

Utkast 23 september 2024

Remiss

Ozonnedbrytande ämnen och fluorerade växthusgaser

Huvudsakligt innehåll

Landskapsregeringen föreslår att bestämmelserna i landskapslagen om miljöskydd gällande ozonnedbrytande ämnen och fluorerade växthusgaser ändras. Nya EU-förordningar har antagits och lagen behöver anpassas till det.

Avsikten är att lagändringen ska träda i kraft så snart som möjligt.

INNEHÅLL	
Huvudsakligt innehåll	1
Allmän motivering	3
1. Bakgrund	3
1.1 Ozonnedbrytande ämnen	3
1.2 Fluorerade gaser	3
1.3 Gällande bestämmelser.....	4
1.4 Ändring i rikets miljöskyddslag	4
2. Landskapsregeringens förslag	5
3. Lagstiftningsbehörighet.....	5
4. Konsekvenser av lagförslaget	5
5. Beredning av lagförslaget.....	6
Detaljmotivering	6
1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om miljöskydd.....	6
Lagtext	7
L A N D S K A P S L A G om ändring av landskapslagen om miljöskydd.....	7
Parallelltexter	8

Allmän motivering

1. Bakgrund

Bestämmelser om ozonnedbrytande ämnen och fluorerade gaser finns i 8a kapitlet i landskapslagen (2008:124) om miljöskydd. Enligt 34a § ska bestämmelserna i 17 kap. i rikets miljöskyddslag (FFS 527/2014) tillämpas på Åland med vissa avvikelser. Bestämmelserna i rikets lag är baserade på EU-förordningar om ozonnedbrytande ämnen och fluorerade gaser.

1.1 Ozonnedbrytande ämnen

Ozonnedbrytande ämnen är syntetiska kemikalier som efter utsläpp ofta når den övre atmosfären och skadar det stratosfäriska ozonskikt som skyddar jordens yta från farlig UV-strålning från solen. Denna skada ger upphov till det så kallade ozonhålet som har betydande negativa effekter på vår hälsa och på biosfären. Ozonnedbrytande ämnen är också starka växthusgaser med hög global uppvärmningspotential.

Tack vare de globala åtgärder som vidtagits för att bekämpa nedbrytningen av ozonskiktet inom ramen för 1987 års Montrealprotokoll om ämnen som bryter ned ozonskiktet, nedan Montrealprotokollet, är ozonhålet på väg att återhämta sig. Detta kan dock bara ske under förutsättning att befintliga krav uppfylls och eventuella nya problem snabbt åtgärdas. Betydande klimatförändringar har också uppnåtts och det är därför viktigt att undvika en tillbakagång och säkerställa att politiken för ozonnedbrytande ämnen anpassas till målen i den europeiska gröna given, Montrealprotokollet och Parisavtalet.

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1005/2009 om ämnen som bryter ned ozonskiktet, nedan *den gamla ozonförordningen*, har varit det viktigaste instrumentet för att bekämpa ozonnedbrytande ämnen i EU. Dess allmänna mål var att förhindra utsläpp av ozonnedbrytande ämnen och se till att Montrealprotokollet följs. Vid en EU-utvärdering drogs slutsatsen att förordningen i allmänhet var ändamålsenlig, men att den kunde anpassas bättre till den europeiska gröna given genom att föreskriva ytterligare utsläppsminskningar som är genomförbara till rimliga kostnader. Förordningens innehåll kunde förbättras genom att säkerställa en mera omfattande övervakning av ozonnedbrytande ämnen, förenkla och förbättra de befintliga reglernas effektivitet för att minska de administrativa kostnaderna samt förbättra tydligheten och samstämmigheten med andra regler.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/590 om ämnen som bryter ned ozonskiktet och om upphävande av förordning (EG) nr 1005/2009, nedan *ozonförordningen*, trädde i kraft i mars 2024.

1.2 Fluorerade gaser

Fluorerade växthusgaser, nedan *F-gaser*, är syntetiska kemikalier och mycket starka växthusgaser, ofta flera tusen gånger starkare än koldioxid. Tillsammans med koldioxid, metan och kväveoxid tillhör de den grupp växthusgasutsläpp som omfattas av Parisavtalet om klimatförändringar. Utsläppen av F-gaser utgör ca 2,5 % av EU:s totala utsläpp av växthusgaser, men dessa utsläpp fördubblades mellan 1990 och 2014, i motsats till övriga växthusgasutsläpp som minskade. Detta beror på att F-gaser användes för att ersätta ozonnedbrytande ämnen på områden där användningen av dessa förbjöds för att skydda det stratosfäriska ozonskiktet i enlighet med Montrealprotokollet.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 517/2014 om fluorerade växthusgaser och om upphävande av förordning (EG) nr 842/2006, nedan *den gamla F-gasförordningen*, antogs för att vända trenden med ökade utsläpp av F-gaser. Fluorkolväten är den viktigaste gruppen F-gaser när det

gäller utsläpp av betydelse för klimatet, och den viktigaste nyheten i förordningen om fluorerade växthusgaser var inrättandet av EU:s system för minskad användning av fluorkolväten, vilket är ett kvotsystem för att genomföra en tidsplan för gradvis minskning av den mängd fluorkolväten som importörer och producenter får släppa ut på marknaden varje år.

I kommissionens utvärdering konstaterades att förordningen om fluorerade växthusgaser hade vänt trenden och lett till att utsläppen av F-gaser minskat varje år från och med 2015 och att de centrala delarna av förordningen borde behållas. Samtidigt bekräftade utvärderingen att vissa aspekter av kvotsystemet behövde åtgärdas. Detta inkluderade allt från olaglig verksamhet, som smuggling och oseriösa näringsidkare med rent spekulativa motiv, till bristen på kvalificerade tekniker. Vissa brister i övervakningen måste också åtgärdas, rapporteringen och kontrollen behövde förbättras och flera befintliga regler behövde förtydligas ytterligare.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/573 om fluorerade växthusgaser, om ändring av direktiv (EU) 2019/1937 och om upphävande av förordning (EU) nr 517/2014, nedan *F-gasförordningen*, trädde i kraft i mars 2024.

1.3 Gällande bestämmelser

Landskapsregeringen sköter enligt 34c § i miljöskyddslagen de förvaltningsuppgifter som enligt bestämmelserna i 17 kap. i rikets miljöskyddslag ankommer på Säkerhets- och kemikalieverket och Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet är tillsynsmyndighet.

Kapitel 17 i rikets miljöskyddslag innehåller bestämmelser om den kompetens som krävs av dem som hanterar ämnen som bryter ned ozonskiktet samt vissa fluorerade växthusgaser och hur kompetensen visas. Kompetens kan även visas genom certifikat i en annan stat inom EES. Vidare innehåller kapitlet bestämmelser om att en verksamhetsutövare ska utse ansvarig för verksamheten samt anordningar. Säkerhets- och kemikalieverket behandlar ansökningar om certifikat och för ett register över de verksamhetsutövare och personer som är certifierade.

Kompletterande bestämmelser finns i landskapsförordningen (2018:80) om tillämpning på Åland av statsrådets förordning om kompetenskrav för den som hanterar anordningar som innehåller fluorerade växthusgaser eller ämnen som bryter ned ozonskiktet.

I och med att certifiering som beslutats av Säkerhets- och kemikalieverket gäller även på Åland har landskapsregeringen uppmanat verksamhetsutövare att anmäla sig till verket. Det är ett arrangemang som Säkerhets- och kemikalieverket har understött. Det finns ett flertal åländska verksamhetsutövare i Säkerhets och kemikalieverkets register.

1.4 Ändring i rikets miljöskyddslag

En proposition om ändring av rikets miljöskyddslag har lämnats till riksdagen den 19 september, RP 102/2024. Enligt propositionen ska systemet för certifiering av personer och verksamhetsutövare i 17 kap. i miljöskyddslagen anpassas på det sätt som EU-lagstiftningen förutsätter. Därtill kompletteras 164 § som gäller kompetensregistret och den offentliga tjänsten och 165 § som gäller överlämnande av uppgifter samt fogas till lagen en ny 162 a §, som gäller installationsbevis.

Enligt förslaget bevaras det nationella kravet på certifiering för den ansvarige för verksamheten, eftersom en certifierad ansvarig är en väsentlig förutsättning för att säkerställa att installationsföretagen bedriver ändamålsenlig verksamhet. Det föreslås även att bibehålla bestämmelsen enligt den nuvarande lagen, vilken är mer omfattande än kraven i F-gasförordningen, om att verksamhetsutövare som behandlar luftkonditioneringsutrustning i

fordon och verksamhetsutövare som tar tillvara köldmedier från elektriskt och elektroniskt skrot ska utse en ansvarig.

Däremot föreslås att man från den gällande lagen avlägsnar det nationella kompetenskravet som gäller personer som behandlar kyl-, luftkonditionerings- och värmepumpsutrustning och luftkonditioneringsutrustning på båtar och fartyg. Behandling av fartygsutrustning som motsvarar stationär utrustning förutsätter dock certifiering och den ska vara föremål för läckagekontroller. Därtill omfattas intermodala containrar och kylcontainrar av skyldigheten att utföra läckagekontroller i enlighet med F-gasförordningen. Underhållet och läckagekontrollen av denna utrustning kan i allmänhet göras systematiskt då fartyget är i en finländsk hamn, varvid certifierade personer inte behövs på fartyget.

I enlighet med F-gasförordningen utvidgas kompetenskraven till att gälla också behandling av alternativa köldmedier i flera användningssektorer. Det nya nationella kravet om ett installationsbevis som ges för installation av stationär kyl-, luftkonditionerings- och värmepumpsutrustning harmonierar praxis med bland annat bestämmelserna om brandskydd. Med installationsbeviset intygar verksamhetsutövaren att utrustningen fungerar säkert och att installationen är förenlig med kraven. Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2025 och avses bli behandlad i samband med den. Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2025.

2. Landskapsregeringens förslag

Landskapsregeringen föreslår anpassningsbestämmelser till nya ozonförordningen och F-gasförordningen. De innehållsmässiga ändringarna av bestämmelserna sker genom att bestämmelser i 17 kap. i rikets miljöskyddslag ändras genom att dessa enligt den åländska miljöskyddslagen ska tillämpas på Åland.

Den i såväl F-gasförordningen som ozonförordningen reglerade certifieringen av behöriga personer och verksamhetsutövare handhas i riket av Säkerhets- och kemikalieverket.

I likhet med motiveringen i avsnitt 4.2.6 i proposition 102/2024 bedömer landskapsregeringen att de föreslagna kompetenskraven är proportionerliga, godtagbara och motiverade med tanke på den allmänna säkerheten enligt landskapslagen (2017:22) om erkännande av yrkeskvalifikationer.

På Åland saknas de resurser och den kompetens som certifieringen kräver och idag hänvisas även åländska aktörer till Säkerhets- och kemikalieverket. För att tydliggöra detta förfarande och säkerställa kontinuiteten i det avser landskapsregeringen arbeta för att en överenskommelseförordning utfärdas.

3. Lagstiftningsbehörighet

Miljövård hör enligt 18 § 10 punkten i självstyrelselagen (1991:71) för Åland till landskapets lagstiftningsbehörighet. Förslaget berör också näringsverksamhet och beläggande av straff på vilka områden landskapet har lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 22 och 25 punkterna i självstyrelselagen.

4. Konsekvenser av lagförslaget

De största förändringarna kan härledas till kraven i ozonförordningen och F-gasförordningen. Lagförslaget bedöms få begränsade konsekvenser. De föreslagna ändringarna i miljöskyddslagen får som följd av de ovan beskrivna nationella kraven begränsade konsekvenser för verksamhetsutövarnas, anläggningsinnehavarnas, myndigheternas och medborgarnas ställning utöver vad som direkt orsakats av ozon- och F-gasförordningarna.

För ÅMHM kan förslaget innebära visst ökat tillsynsarbete.

För miljön bedöms förslaget ha positiva konsekvenser.

Förslaget bedöms inte ha konsekvenser för jämställdheten, jämlikheten eller för barn.

5. Beredning av lagförslaget

Lagförslaget har beretts som ett tjänstemannauppdrag av lagberedningen baserat på en utredning gjord vid miljöbyrån. Lagförslaget skickades på remiss till Ålands Näringsliv, Företagarna på Åland, Energi och miljötekniska föreningen i landskapet Åland och Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet...

Detaljmotivering

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om miljöskydd

27a § *Övervakning av villkorlighet*. Paragrafens 1 mom. behöver uppdateras med den aktuella EU-förordningen om för finansiering av landsbygdsnäringar.

27b § *Tillsynsmyndighet för marknadskontrollen*. Paragrafens 1 mom. uppdateras med namnet på nya ozonförordningen och F-gasförordningen.

8a kap. *Ämnen som bryter ned ozonskiktet, fluorerade växthusgaser och alternativa köldmedier*. Kapitelrubriken kompletteras med alternativa köldmedier på samma sätt som ändring av 17 kap. i rikets proposition. Dessutom ändras ett stavfel i ordet fluorerade där bokstaven n stryks.

34b § *Avvikelser*. Hela paragrafen ändras då både 1 och 4 mom. i gällande paragraf ändras och 2 och 3 mom. tidigare upphävts.

I paragrafens 1 mom. uppdateras att hänvisningen till rikets lagstiftning om yrkesutbildning är lagen om yrkesutbildning (FFS 531/2017). Den åländska lagen är landskapslagen (2011:13) om gymnasieutbildning.

I 164 § 5 mom. i rikets miljöskyddslag finns bestämmelser om att Säkerhets- och kemikalieverket får via det allmänna datanätet lämna ut sådana uppgifter ur registret som behövs för att säkerställa kompetensen. I förslaget till propositionen om ändring av rikets miljöskyddslag inleds bestämmelsen med "Trots bestämmelserna i 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet". Motsvarande bestämmelse i offentlighetslagen (2021:79) för Åland finns i 25 §. Hänvisningen i rikets miljöskyddslag till 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet har inget materiellt innehåll, men för tydlighetens skull tas en avvikelsebestämmelse in i 2 mom. med hänvisning till 25 § i offentlighetslagen för Åland.

I gällande 4 mom. anges att beträffande bestämmelser om tillsynsmyndighet avses 27 § 2 mom. dvs att Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet är tillsynsmyndighet enligt miljöskyddslagen. I tillsynsarbetet ingår även marknadskontroll och därför kompletteras bestämmelsen med 27b § 3 mom. om tillsynsmyndigheten för marknadskontroll. Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet är också tillsynsmyndighet för marknadskontrollen. Bestämmelsen placeras i 3 mom.

35 § *Miljöförstöring*. Punkterna c och d i 2 mom. uppdateras med de nya EU-förordningarna.

Ikraftträdande. Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt. I enlighet med 20 § 2 mom. i självstyrelselagen föreslås därför att datumet för ikraftträdande lämnas öppet för landskapsregeringen att fatta beslut om.

Lagtext

Landskapsregeringen föreslår att följande lag antas.

1.

L A N D S K A P S L A G **om ändring av landskapslagen om miljöskydd**

I enlighet med lagtingets beslut **ändras** rubriken för 27a §, 27a § 1 mom., 27b § 1 mom., rubriken för 8a kap., 34b § och 35 § 2 mom. a-d punkterna landskapslagen (2008:124) om miljöskydd, av dessa lagrum rubriken för 27a § och 27a § 1 mom. sådana de lyder i landskapslagen 2012/32, 27b § 1 mom. sådan den lyder i landskapslagen 2023/64, rubriken för 8a kap. och 35 § 2 mom. a-d punkterna sådana de lyder i landskapslagen 2017/72 samt 34b § sådan den lyder i landskapslagarna 2017/72 och 2019:76, som följer:

27a §

Övervakning av villkorlighet

Landskapsregeringen övervakar efterlevnaden av denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den till den del det är fråga om tillsynen över efterlevnaden av de föreskrivna verksamhetskrav som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/2115 om fastställande av regler om stöd för de strategiska planer som medlemsstaterna ska upprätta inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken (strategiska GJP-planer) och som finansieras av Europeiska garantifonden för jordbruket (EGFJ) och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) samt om upphävande av förordningarna (EU) nr 1305/2013 och (EU) nr 1307/2013.

27b §

Tillsynsmyndighet för marknadskontrollen

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet är tillsynsmyndighet för marknadskontrollen när det gäller produkter som innehåller organiska lösningsmedel och när det gäller produkter enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/590 om ämnen som bryter ned ozonskiktet och om upphävande av förordning (EG) nr 1005/2009 och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/573 om fluorerade växthusgaser, om ändring av direktiv (EU) 2019/1937 och om upphävande av förordning (EU) nr 517/2014.

8a kap.

Ämnen som bryter ned ozonskiktet, fluorerade växthusgaser och alternativa köldmedier

34b §

Avvikelser

Med lagen om yrkesutbildning (FFS 531/2017) avses på Åland landskapslagen (2011:13) om gymnasieutbildning.

Hänvisningen i 164 § i rikets miljöskyddslag till 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet ska på Åland avse 25 § i offentlighetslagen (2021:79) för Åland.

Hänvisningen i 166 § i rikets miljöskyddslag till 24 § 2 mom. i rikets miljöskyddslag ska på Åland avse 27 § 2 mom. och 27b § i denna lag.

35 §
Miljöförstöring

För miljöförstöring döms även den som uppsåtligen eller av grov oakt-
samhet framställer, överlåter, transporterar, använder, behandlar eller förva-
rar ett ämne, ett preparat, en blandning, en produkt eller ett föremål eller
använder en anordning i strid med

a) artikel 3, 4 eller 4a i Europaparlamentets och rådets förordning (EG)
nr 648/2004 om tvätt- och rengöringsmedel,

b) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1021 om långli-
vade organiska föreningar,

c) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/573 om fluore-
rade växthusgaser, om ändring av direktiv (EU) 2019/1937 och om upphä-
vande av förordning (EU) nr 517/2014,

d) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/590 om ämnen
som bryter ned ozonskiktet och om upphävande av förordning (EG) nr
1005/2009 eller

Denna lag träder i kraft den

Mariehamn den

L a n t r å d

Föredragande minister

Parallelltexter

- Parallelltexter till landskapsregeringens lagförslag nr xx/2023-2024